

SUOMEN TAMMI

Ensimmäisen vaiheen 1998-2000 raportti

SUOMEN TAMMI –HANKEKUVAUS

Suomen Tammi oli Museoviraston ja Opetushallituksen kulttuuriperintöopetuksen kehittämisprojekti. Projekti käynnistyi toukokuussa 1998 ja oli suunniteltu kestäväksi vuoden 2000 loppuun asti. Suomen Tammi -hankkeen päätavoitteena oli vahvistaa kulttuuriperintöopetuksen asemaa kouluissa ja luoda yhteyksiä koulujen ja museoiden välille.

Tavoitteet

- *1. lisätä olennaisesti suomalaisten tietoutta omasta kulttuuriperinnöstään mukaan luettuna ammattiperinne*
- *2. kehittää malleja museoiden ja koulujen yhteistyölle sekä tukea yhteistyön toteutumista*
- *3. tehdä laajan museoverkon ja erilaatuisten museoiden tarjonta tutuksi opettajille ja oppilaille ja näin lisätä museoiden käyttöä opetuksessa sekä tehdä museossa käyminen luontevaksi tavaksi etsiä tietoa ja saada virikkeitä*
- *4. ohjata arvostamaan kulttuuriympäristöä ja muuta kulttuuriperintöä sekä opettaa aktiivisesti vaalimaan sitä ja hahmottamaan itsensä osana kulttuurista jatkumoa*
- *5. antaa aineksia tutkiville kulttuuriperintöön liittyville työmuodoille useampien oppiaineiden yhteistyönä sekä yleensä vahvistaa kulttuuriperinnön asemaa opetuksessa*
- *6. tutustuttaa ammattitaitoperinteeseen ja sitä kautta antaa työkaluja kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja hoitamiseen sekä yleensä tehostaa erikoismuseoiden hyödyntämistä ammatillisessa koulutuksessa*

Toimintaperiaate

Toimintaperiaatteena on ollut omatoiminen, alueellisesti ja teemallisesti toimiva verkosto. Suomen Tammen verkostoyhteistyötahoja ovat olleet koulut ja oppilaitokset, maakuntamuseot, aluetaidemuseot, valtakunnalliset erikoismuseot sekä muut museot, kunnat, yliopistot, opetusministeriö, Suomen museoliitto, eri kansalaisjärjestöt, opettajajärjestöt, Suomen kansallinen UNESCO –toimikunta ja ICOMOSin Suomen osasto. Vuoden aikana on järjestetty yleensä yksi tai kaksi kansallisen tason tapaamista ja lisäksi useita alueellisen tason tapaamisia. Tarkoituksena on ollut, että alueellisesti järjestäytyneet pienemmät ryhmittymät voivat tavata toisiaan ja saada tukea yhteisissä kansallisissa tapaamisissa. Alueelliset tapahtumat ovat yleensä olleet yhden paikallisen tahon järjestämiä ja ympärille on kerätty muita toimijoita verkostoksi. Alueellisiin tapaamisiin on osallistunut lisäksi yksi henkilö sekä opetushallituksesta että museovirastosta. Paikallisissa tapahtumissa on tutustuttu paikalliseen kulttuuriin ja esitelty oman alueen hankkeita. Suomen Tammen toimintaa on johtanut johtoryhmä, jonka tehtävänä on ollut hyväksyä projektien toimintaperiaatteet, antaa asiantuntemusta aloittain projektien käyttöön sekä hyväksyä projektiryhmän suunnitelmat ja pitää yhteyttä taustaryhmänsä ja projektin välillä. Projektiryhmä taas on vastannut toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta.

Suomen Tammi on järjestänyt myös koulutusta, tuottanut julkaisuja ja tukenut tiedonkulkua. Apuna toimivat omat julkaisut, opetus- ja museoalan erikoisjulkaisut sekä Tammen omat WWW-sivut.

TOIMINTA

Tapahtumat

Järjestetyt tapahtumat ovat olleet edellä mainittuja alueellisia ja kansallisen tason tapaamisia. Lisäksi Suomen Tammen toimintaan liittyy myös UNESCO -tapaamisia. Suomen Tammen johtoryhmä on kokoontunut kerran vuodessa ja projektiryhmä useampia kertoja. Joidenkin kokousten yhteydessä on ollut ulkomaisia vierailijoita.

Varsinaisten kokoontumisten lisäksi on järjestetty näyttelyitä seuraavasti:

- 1999 Koulu ja museo yhdessä - kulttuuriperintöopetuksen näyttely (Annantalo, Helsinki)
- 2000 Meidän taide (Rovaniemen taidemuseo)
- 2000 Menestyksen tikapuut (Rauman taidemuseo)
- 2000 Pellavan vuosi (Rauman taidemuseo)
- 2000 Kadonneet laivat (Suomen merimuseo)

Myös pienempiä näyttelyitä on pidetty eri puolilla Suomea.

Museovirasto avasi syksyllä 2000 Puukausi-virtuaalinäyttelyn verkossa.

Koulutus

Suomen Tammi on järjestänyt kahden ja kolmen opintoviikon laajuisia täydennyskoulutusjaksoja opettajille kulttuuri- ja maailmanperinnöstä. Koulutus on järjestetty monimuoto-opetuksena eri paikkakunnilla. Pitkäkestoiseen koulutukseen on osallistunut 354 ihmistä, sekä luokan- että aineenopettajia. Aineenopettajat ovat pääosin olleet äidinkielen, historian, kotitalouden, kuvataiteen ja käsityön aloilta. Ammatillisen perusopetuksen opettajia on ollut hyvin vähän. Esi- ja alkuopettajille annettiin yhteistyössä Hämeenlinnan kesäyliopiston kanssa kulttuuriperintökoulutusta kesällä 1999, johon osallistui 14 opettajaa. Kesällä 2000 järjestettiin Tammen kesä -koulutustilaisuus, johon osallistui 120 opettajaa. Koulutuksessa on kehitetty käyttökelpoisia malleja kulttuuriperinnön opettamiseen. Vuonna 2000 käytiin neuvotteluja kulttuuriperintöopetuksesta sekä opettajien ainejärjestöjen että OKL:n kanssa, mutta lopullisia tuloksia neuvotteluista ei ole saatu.

Hankkeet

Vuosina 1999-2000 Suomen Tammen alaisuudessa toimi yhteensä 144 ilmoitettua koulujen ja museoiden yhteishanketta.

Julkaisut

Suomen Tammen toiminnasta on tiedotettu esitteellä, jota on painettu suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, saksaksi ja ranskaksi. Lisäksi Suomen Tammen nettisivut avattiin huhtikuussa 1999. Vuosien 1998-2000 aikana Suomen Tammi on julkaissut seitsemän hankkeita esittelevää lehteä, keväisin ja syksyisin. Tiedotusvälineisiin on pidetty jatkuvasti yhteyttä ja järjestetty kirjojen julkistamistilaisuuksia. Erilaisia julkaisuja kulttuuriperintöopetuksen tarpeisiin on tehty seuraavasti (painosmäärät n.2000-2500 kappaletta):

1999	- Oma koulu –tutki ja
	- Ritarit reaaliajassa (Unescon kanssa)
	- Tarinaa tunturin tältä puolen ja inarilainen keittokirja (Inarin yläasteen kanssa)
2000	- Esine elää
	- Kulttuuriperinnön kauneus, hyvyys ja totuus
	- Kulttuuriympäristö –tutki ja opi

Julkaisuja on annettu koulutuksessa mukana olleille henkilöille sekä jaettu hankkeiden yhteydessä. Muutamasta Suomen Tammen lehdestä on otettu laajempi painos ja lähetetty kaikille ala-asteen kouluille. Nettisivuilla on vierailut vuoden 2000 aikana yhteensä 4682 kävijää.

Budjetti

Budjetti toimintavuosina on ollut 1998 (n.100 000mk), 1999 (480 000mk) ja 2000 (740 000mk)

TULOSTEN TARKASTELUA

Seuraavassa on arvioitu Suomen Tammen toimintaa suhteessa asetettuihin tavoitteisiin:

Tavoite 1: *Lisätä olennaisesti suomalaisten tietoutta omasta kulttuuriperinnöstään mukaan luettuna ammattiperinne*

Keinot: Kulttuuriperinnön sisällyttäminen uusiin opetussuunnitelmiin, opettajien täydennyskoulutus, hankkeet ja julkaisut

Teot: Opettajia on koulutettu kulttuuriperinnön alalla ja luotu malleja opetukseen. Opettajista pääosa on tullut perusopetuksen puolelta. Arvion mukaan kulttuuriperintöhankkeissa on ollut mukana yhteensä noin 100 000 lasta. Yleisesti ottaen aineiston ja opetusmateriaalien kehittämistyö on lähtenyt Suomen Tammen kautta hyvin liikkeelle.

Toiveet: Uudet opetussuunnitelmat valmistuvat vuoteen 2004 mennessä ja niihin toivotaan sisällytettäväksi kulttuuriperintöopetusta. Suomalaisten tietous kulttuuriperinnöstään on ainakin alueellisesti kohonnut, nyt haetaan edelleen suuremman mittakaavan läpimurtoa.

Lisää opettamisen tukipalveluita kaivataan.

Tavoite 2 ja 3: *Kehittää malleja museoiden ja koulujen yhteistyölle sekä tukea yhteistyön toteutumista & tehdä laajan museoverkon ja erilaatuisten museoiden tarjonta tutuksi opettajille ja oppilaille ja näin lisätä museoiden käyttöä opetuksessa sekä tehdä museossa käyminen luontevaksi tavaksi etsiä tietoa ja saada virikkeitä*

Keinot: Vuorovaikutuskanavien luominen museoiden ja koulujen välille, käytännön järjestelyiden keventäminen, koulutustilaisuuksien järjestäminen eri museoissa, lasten ja nuorten huomioiminen näyttelyiden suunnittelussa.

Teot: Suomen Tammi on edistänyt koulujen ja museoiden yhteistyötä. Monissa museoissa on ruvettu tarjoamaan pedagogisesti ansiokkaita ja virikkeellisiä näyttelyjä sekä koulutettu museoppaita lasten ja nuorten kohtaamiseen. Vuorovaikutteinen opastus ja toiminnalliset tutustumismahdollisuudet ovat osoittautuneet hedelmällisiksi.

Toiveet: Toiminnallisia tiloja voisi olla enemmän museoiden yhteydessä. Museoiden pääsymaksujen poistaminen alle 18-vuotiailta on noussut myös esiin keskustelussa. Suomessa voitaisiin Ruotsin mallin mukaisesti nimetä kouluihin kulttuuriyhdysopettaja.

Tavoite 4: *Ohjata arvostamaan kulttuuriympäristöä ja muuta kulttuuriperintöä sekä opettaa aktiivisesti vaalimaan sitä ja hahmottamaan itsensä osana kulttuurista jatkumoa*

Keinot: Ohjaaminen kulttuuriperinnön arvostamiseen ja oman identiteetin hahmottamiseen.

Teot: Tietämys kulttuuriperinnöstä on ensisijainen perusta, jolle sen arvostaminen rakentuu. Arvokasvatusta voidaan antaa kaikkien oppiaineiden yhteydessä, mutta ensisijaisesti se on liitetty katsomusaineiden opetukseen. Koulutuksessa on ollut joitain katsomusaineiden opettajia, mutta tämä alue on vielä melko kehittymätön.

Toiveet: Koulujen taholta on ilmennyt kiinnostusta kulttuuriympäristöä koskevaan tietoon. Kulttuuriympäristön vaalimisen ja siihen vaikuttamisen keinoja haluttaisiin oppia kansalaistaitona. Oman kulttuuriperinnön tuntemus on tärkeää yhä moninaisemmassa maailmassa ja tarjoaa rakennusaineita omalle identiteetille. Kulttuuriperinnön arvostaminen voitaisiin liittää luontevasti kestävä kehityksen ohjelman yhteyteen. Tulevaisuudessa pitäisi luoda myös kulttuuriympäristöä koskeva toimintaverkosto.

Tavoite 5: *Antaa aineksia tutkiville kulttuuriperintöön liittyville työmuodoille useampien oppiaineiden yhteistyönä sekä yleensä vahvistaa kulttuuriperinnön asemaa opetuksessa*

Keinot: oppiaineiden yhdistäminen kulttuuriperinnön opetuksessa, tutkivien työtapojen kehittäminen

Teot: Tammen hankkeissa on huomattu, että oivalluksia tarjoava tekemällä oppiminen on saanut nuoret innostumaan aiheesta. Erilaisissa työpajoissa on kannustettu oppilaita itse tekemään perinteisiä asioita. Kulttuuriperintöopetusta on annettu usein monen eri oppiaineen yhteistyössä ja annettu näin oppilaalle laajempaa näkökulmaa kulttuuriperintöön. Suomen Tammen julkaisuissa on myös pyritty tukemaan tutkivia työtapoja ja kannustettu aktiiviseen, omaehtoiseen työskentelyyn.

Toiveet: Kulttuuriperintöopetuksen kannalta olisi tärkeää, että opettajat saataisiin toimimaan entistä laajemmin yhteistyössä. Opetusmenetelmien kehittämisessä tulisi edelleen huomioida tarkoituksenmukaisuus ja hyödyntää uudenaikaista teknologiaa.

Tavoite 6: *Tutustuttaa ammattitaitoperinteeseen ja sitä kautta antaa työkaluja kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja hoitamiseen sekä yleensä tehostaa erikoismuseoiden hyödyntämistä ammatillisessa koulutuksessa*

Keinot: ammatillisten oppilaitosten opettajien koulutus, erikoismuseoiden osallistuminen opiskelijoiden koulutukseen, kulttuuriperinnön näkyminen opetussuunnitelmissa

Teot: Uusissa ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien perusteissa on yhden pakollisen opintoviikon laajuudella kulttuuri- ja taideaineita. Lisäksi valinnaisena yhteisinä opintoina voidaan valita 1-4 opintoviikon laajuudella Kulttuurien tuntemus -nimisiä opintoja. Lukion osalta kulttuuriperintöopetuksen mahdollisuudet kurssien laadinnassa ovat vasta hahmottumassa.

Toiveet: Ammattiopetuksessa museoiden hyödyntämistä erikoisalojen opetuksessa tulisi edelleen edistää. Ammatillisten oppilaitosten opettajille tulisi järjestää omaa, eriytettyä täydennyskoulutusta. Museot voisivat ottaa opiskelijoita mukaan omiin hankkeisiinsa kuten Kainuun museossa on tehty. Museoiden ja koulujen välillä voisi ylemmillä tasoilla olla jaettu kursseja, joiden suorittaminen luettaisiin hyväksi koulussa.

Opettajien tyytyväisyys

Suomen Tammen piirissä on tutkittu täydennyskoulutuksen onnistuneisuutta opettajien näkökulmasta. Tutkimuksessa kartoitettiin koulutuksen sisältöä, järjestelyjä, kouluttajia, odotusten täyttymistä ja koulutusympäristöä. Koulutuksessa mukana olleista suurin osa on ollut tutkimusten mukaan joko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä koulutuksen antiin. Vähäistä tyytymättömyyttä ilmeni alussa lähinnä kouluttajien ymmärrettävyyden suhteen, mutta tyytymättömyys on vähentynyt projektin edetessä. Koulutuksen kohdentamista on vaikeuttanut ryhmien heterogeenisuus (eri aineet, eri koulutasot).